

Gasteizen, 1998ko abenduaren 18an

J. Haritschelhar, euskaltzainburua,
H. Knörr, buruordea,
P. Goenaga, idazkaria,
P. Altuna,
J.L. Davant,
X. Diharce,
X. Kintana,
E. Larre,
J.M. Lekuona,
P. Ondarra,
Tx. Peillen,
J. San Martin,
I. Sarasola
J.M. Satrustegi,
A. Urrutia (arratsaldean)
eta L. Villasante euskaltzainak
eta J.L. Lizundia, idazkariorde-kudeatzaile,
M. Gorrotxategi, Onomastika
batzordeko idazkaria (2. gaian)
eta R. Badiola, argitalpen eragilea (azken
gaian)

Gasteizen, San Antonio kaleko Euskaltzaindiaren ordezkarietan, 1998ko abenduaren 18an bildu da Euskaltzaindia. Bilerari goizeko hamar eta erdietan eman zaio hasiera. Bildu diren euskaltzainak ezkerreko zutabearen ageri direnak dira. Ezin etorria adierazi dute J.A. Aranak, M. Azkaratek, P. Charrittonek, B. Oihartzabalek eta P. Salaburuk.

Aurreko batzar-agiriak onartzea

Inork ez du oharrik egin. Horrenbestez, bere horretan onartu dira.

Kargu hornitzea

Zuzendaritzaz gainerako karguak hornitzeko proposamena ekarri du euskaltzainburuak. Ez da aldaketarik: Baionako ordezkariak, Charriton jaunaren esku jarraitzea proposatzen da, Donostiakoa, Lekuona jaunarenetan, Gasteizkoa, Goenaga jaunarenetan eta Iruñekoa Iñigo jaunaren eskuetan.

Batzordeburuei dagokienez ere, ez da aldaketarik proposatzen: B. Oihartzabal, iker-sailburu. Eta Sarasola jaunak jarraituko luke Hiztegegintza batzordearen buru; P. Altunak, Gramatika batzorde buru gisa; B. Oihartzabal, Dialektologia batzorde buru; H. Knörr, Onomastika batzorde buru; J. M.ª Lekuona, Literatura batzorde buru eta P. Salaburu, Euskara Batuko batzorde buru.

Jagon sailaren lana eta antolamendua otsaileko barne jardunaldietan aztertuko da.

Euskaltzainek proposamen hau onartu dute.

J. San Martinek, bere aldetik, gehitu du Euskaltzaindiak legez duela jagon lanetan aritzeko eskua. Eta "Eurokarta" delakoa mugiarazten saiatu beharko lukeela Euskaltzaindiak, gai honetan lan handia dagoela egiteko.

Peillen jaunak adierazi du "Carcassonne" txostenarekiko desadostasuna adierazi behar lukeela Euskaltzaindiak.

1999ko egutegia

J.L. Lizundia jaunak aurkeztu du datorren urteko batzar egutegia. Egutegi horretan bereziki azpimarratu nahi izan ditu otsailaren 26 eta 27an izango diren XI. Barne Jar-dunaldiak, batetik, ekainean Etxarri Aranatzan egingo direnak eta irailean Aramaion egin nahi direnak.

Ontzat eman da egutegi hau.

Eskuartekoak

Ondoren, Euskararen Gizarte Erakundeen Kontseiluak Euskaltzaindiari arratsaldean eskainiko dion omenaldiaren xehetasunak eman ditu J.L. Lizundiak.

Hiztegi batuko nahi-oihan zerrenda amaitzea

Lehenbizi, Davant jaunaren oharrak hartu dira aztergai. Oharrok garaiz kanpo iritsi omen ziren batzordera. Hala ere, batzordeak aztergai onartzea erabaki zuen.

Natibitate sarreran “eta Zub.” oharra eranstea eskatzen du ohargileak. Batzordeak ontzat eman du eta hala onartu dute euskaltzainek ere. Kintana jaunak, hala ere, gaurko egunari erreferentzia egitea, hitz honen sarreran egiten den bezala, berria dela hiztegi batuaren prozeduran. Hala dela frogatuz gero, kendu egingo litzateke erreferentzia hori.

Nekosta sarrerari ‘h. altzifre’ eranstea eskatzen du Davantek. Batzordea gauzak dauden bezala uztearen aldeko da. Eztabaida apur bat izan da. Azkenean, gauzak dau-den-daudenean uztea erabaki da.

Neskenegun hitza dialektala omen denez, *larunbat* hitza hobestea proposatzen du ohargileak. *Larunbata* gehitzea onartu da: **neskenegun** Zub. ‘larunbata’ gisa geldituko da sarrera. Sarasolak esan du, ondoren, *eguen* bezalako hitzetan ‘h. ostegun’ oharra jarri zenez gero, koherentzia gordetzearen, denetan ohar horiek kendu beharko direla. Kintana ez dago ados. Hala ere, Sarasolaren proposamena ontzat eman da.

Ondoren, A. Urrutia jaunaren oharrak aztertzeari ekin dio batzarrak.

Nahikotu, *narkotiko*, *naroki*, *naroro*, *negoziatu*, *nekepe* (“batez ere leku-denborazko kasuetan” oharra erantsirik), *nekropoli*, *pneumonia* (neumonia* e. **pneumonia**), *nihilismo*, *noizgura*, *noka* (**noka** adlag. *noka* hitz egin), *ñanan egin* (**ñañan egin** Haur.), *obelisko*, *odontologia* eta *oharti* hitzak sartzea onartu da.

Orobat onartu dira honako ohar hauek ere:

Negar sarreran *negar(-)anpulu* eta *negar(-)zotin* azpisarrerak jartzea.

Neskenegun-i buruzkoa jadanik onartua da.

Nor sarrerak *nor ... nor* azpisarrera izango du, honako adibide hau alboan duela: *herri berean bizi behar dugu, nork batera, nork bestera maite dugun herrian.*

Bestalde, zenbait sarreratan ageri diren hutsak zuzentzea onartu da, hala nola: *no-rabideratu*-k soberan duen F-a ezabatu; *odoleztatu*-n falta den hutsartea: Ipar. eta Naf.; *ofizier* sarreran *ofizial* hitzaren osteko puntutxo ezabatu; eta *ohaburu* eta *ohaburuko* sarreretan “e.” behar du eta ez “e” soilik.

Hurrengo itzulirako uztea erabaki da, bestalde, honako hitz hauek: *nahigarri*, *nariadura*, *nekepetu* eta *obsesio*. *Nekepetu* hitza dela eta, I. Sarasolak, Hiztegi batuko batzordearen ordezkari gisa, eskari bat egin du, alegia, hitz bat sartzea proposatzen duenak ahalik eta dokumentazio gehienarekin egin dezala. Bestela, denbora galtze handia gertatzen dela. *Neurri* sarrerari zenbait azpisarrera gehitzeko eskaria ere hurrengo itzulirako uztea proposatu eta erabaki da.

Ez da onartu, azkenik, *hala ... non* eta *halako ... non* azpisarrerak gehitzea. Datuak ez omen daude argi, batzordearen iritziz. *Odoleko* hitza sartzea ere ez da beharrezko ikusi.

Peillen jaunaren oharrak aztertu dira ondoren.

Ontzat eman da honako hitz hauek sartzea: *narkotiko* (jadanik onartua), *nausa* (*nausa* Ipar. 'burla, trufa') eta *negar anpulu*. Hala ere, hitz honetan zalantza sortu da, *anpulu* ala *anpulo* behar ote duen. Bestalde, batzarra ohartu da *anpulu/o* hitza ez dela ageri orain arteko zerrendan. Eztabaida labur baten ondoren, *anpulu* forma onartu da eta dagokion lekuan sartuko da. Onartu dira, halaber, *neguburu*, *nekezia* (Ipar. oharra alboan duela), *nekrologia* (**nekrologia**, h. **hilberri**), *neurastenia*, *nongura* (Bizk. oharrekin) eta *oharti* (jadanik onartua).

Neurtezin/neurgaitz oharra dela eta, bakoitzari bere sarrera ematea onartu da.

Hurrengo itzulirako utzi dira honako hauek: *nahikara*, *nahikide*, *nahikor*, *nakaitzgarri*, *negumin*, *neskama*, *noizkotasun*, *noku*, *nomina*, *noragiri*, *ñaflatu*, *odiseia*, *ogi azal*, *ogi bihotz*, *ogisaltzale* eta *ogitegi*.

Bestalde, lekukotasunik ezagatik bertan behera utzi dira honako hauek: *nar nar egin*, *narneria*, *nausatu*, *nekagaitz*, *norberana*, *odolerre*, *odolgaitz*, *odolmail*, *ogara*, *ohaburuko* ('etxeko mediku' edo 'ordeinu' adieran), *oharkari*, *ohezur*, *ohigabeko* eta *ohoinvide*.

Negal/negel-i buruzko oharrak ere ez dira onartu. *Norbera*-ri buruzkoa ere ez. Beraz, sarrera hori bere horretan uztea erabaki da. *Nork nola* bezalakoak ere, batzordearen aburuz, ez dira hiztegian sartzekoak.

Zerrendan eztabaidarako utziak ziren hitzak hartu dira azkenik aztergai.

Noski-ri buruzkoa oso kontu nahasia da. Eztabaida luze xamarra gertatu da. Azkenean, ziurtasuna adierazteko duen erabilerari emango zaio lehentasuna. Hortaz, bi adiera onartuko zaizkio: 1. (ziurtasun-adierazlea) 'jakina, horixe!' *Bai noski, bai segurki*, beti zalantzarik gabeak dira. *Noski baietz!** e. *Bai, noski!* 2. gutxi erabilia gaur, 'beharbada, dirudienez ...'

Obligarazi hitza eztabaidatu da ondoren. Honako hau erabaki da: **obligarazi**, obligaraz, obligarazten *du* ad. Ipar.

Ondorioz, *obligatu* eta *obligazio* sarrerak ere aldatu egin dira: **obligatu**, obliga, obligatzen, h. **behartu**. **Obligazio** 1. betebeharra; 2. Ekon.

Hiztegi batuko oihanbide-orburu zerrenda onartzea

H. Knörr jaunaren oharrak hartu dira lehenbizi azterkizun.

Ohargileak, beste ezer baino lehen dio urriko batzarrean sartzea onartu zen *muna* hitzaren argigarri hurrengo bilerarako (azaroko bilerarako, alegia) ekarri behar ziren adibideak ez zirela ekarri. Ez da honetaz batzarrean ezer esan.

Oihantzain hitzari buruz, *oihantzain* idazkera behar ez ote genukeen galde egiten du. Honek eztabaida piztu du. Morfema artean *t* sartzea abusua izango omen litzateke. Hala ere, badira salbuespenak. *Arrantzale* bezalako hitzak aipatu dira, adibidez. Ez dirudi hain garbi dagoenik zein litzatekeen araua eta zein salbuespena. Horregatik, Altuna jaunak proposatu du Miren Azkarate andrea batzarrean izan arte arazoa zintzilik uztea, hark ezagutzen baitu ongien gai hau. Hala onartu da.

Oilozopa-ren aipamena egitea eskatzen du Knörrek. *Oilo(-)salda* sarrera eranstea onartu da.

Olata hitza sartzea ere onartu da. Halaber, *onerizko*-ren sarrera zuzentzea onartu da, *onerizkoa* bezala ageri baitzen zerrendan. Gainera, “jas.” ez, “Jas.” gisa azalduko da. Azkenik, beste huts hau ere zuzendu da: *omoier* ageri da, *omonier* behar du.

On hitza izen bereziekin Hegoaldeko usadioari dagokiola dio ohargileak. Onartu da oharra: “Heg.” eta “zahar” dela adieraziko da.

Ondra sarreran “Heg. herr.” dela adieraziko da. “Hileta” adierarekin, berriz, ez dago aski lekukotasun, batzordearen iritziz, eta bigarren itzulirako geldituko litzateke.

Ondradu sarrera ere apur bat aldatzea onartu da. Honela emango da sarrera hori: **ondradu** *Heg. herr.* izond. ‘zintzoa, prestua’, *persona ondradua*.

Oniritzi-rean beste bi adiera gehitu zaizkio sarrerari: 3. izond. ‘maitatua’, *euskal dantza oniritziak*; 4. ‘onetsia’.

Ontsatu eta *ontsatzaille* sarrerei “Ipar.” oharra gehituko zaie.

Operazio sarreran *operazio(-)gela* = *ebakuntza (-)gela* azpisarrera gisa emango da.

Hurrengo itzulirako utzi dira honako hauek: *olandra*, *oldozpen/oldozmen*, *gure onetan* azpisarrera *on*-en sarreran, *ondarkin* eta *onddoketari*.

Azkenik, *olerti* sarrera dagoen bezala uztea erabaki da. *Oltz(a)* sartzea ez da onartu: *oholtza*-rekin aski delakoan. Eta *oñona* sarrera ere bere hartan uztea onartu da.

Gero, A. Urrutia jaunaren oharrak hartu dira.

Oin sarreran *oin(-)ohar* jasotzea ontzat eman da.

Oinordetza hitzari buruzko oharraren aurrean, ohargileari berari entzun beharra aipatu da. Batzarrean ez denez, hurrengorako gelditu da hitz honen adiera argitzea.

Onartu da *oinuts* sarreran *oinutsean* ‘oinutsik’ azpisarrera gehitzea.

Onartu da, halaber, *okzitaniar/okzitaniera* sarrerak eranstea zerrendari.

Olde sarrerari ‘borondatea, nahia, gogoa’ zehaztapena gehituko zaio.

On sarrerari beste honako azpisarrera hauek gehitzea ontzat eman da: *onenean ere* eta *onik onenean* ‘momenturik onenean’.

Ondoko azpisarrerari “Izlg.” oharra erantsiko zaio.

Ongin sarreran, adiera argitzeko ‘ongilea’ ezarriko da.

Onuradun-i ere sarrera egitea ontzat eman da. Baita *opereta* hitzari ere.

Opildu hitzari ere leku egitea erabaki da: **opildu**, opil(du), opiltzen *da/du* ad., 1. ‘zapaldu’; 2. ‘pilatu, multzotu’.

Orainen hitza ere sartzea onartu da: **orainen** Bizk. ‘orina’ gisa.

Oratu hitzaren ondoan beste hauek gehitzea onartu da: **oraka** Bizk. adlag. ‘oratuz’; **orakada** Bizk. iz.; **orakarri** Bizk. iz. ‘euskarria’.

Bigarren itzulirako utzi dira *okermin*, *oliobide*, *ondasunegi*, *onibar*, *onuste/onustedun* eta *ope*.

Oixtian-i *oixtiko* azpisarrera gehitzea ez da onartu. Horrelakorik ez bide da sekula egin.

Olata-meza azpisarrera gehitzea ere ez da ontzat eman.

Oldozkor ere ez da onartu.

Omen sarrerari *omenezko* izenlaguna gehitzea eskatu du ohargileak. Ez da onartu eskaria, baina adibide bat gehitzea erabaki da: *A. Irigarairen omenezko liburua*.

Onbihurtu hitza sartzea ez da ontzat eman, nahiko lekukotasun ez dela eta.

Oniritzi aditz gisa sartzea ez da onartu.

Azkenik, eztabaidagai gisa markatutako hitzak aztertzeari ekin diote batzartuek.

Lehenbizi, *okela* hitzari ‘zattia’ adiera eman behar zaion jarri da eztabaidan. Ez da adiera hori ematea onartu. Horrenbestez, zerrendan *okela* sarreran idatzitako bigarren atala ezabaturik geldituko da.

Oinaztura/oinaztu ere eztabaidagai gisa markatuak datoz zerrendan. Bietan ‘tximista’ adiera dutela esango da. Bestalde, **oinaztura** “batez ere *Naf.*” dela esango da eta **oinaztu** Bizk.

Ondoren, *oldoztu* hitzaz izan da eztabaida. Botoetara jo da eta hamaika euskaltzain “h.” oharra kentzearen aldeko agertu dira.

Ontsalaz/ontsala bikoteaz galde egin zaie Iparraldeko euskaltzainei. Haien iritzia entzun ondoren, *ontsalaz* forma hobetsi da. Honela emango da sarrera: **ontsalaz** *Ipar.* ‘onenean ere’.

Hiztegi batuko ordain-ortopediko zerrenda

Ordain-ortopediko zerrenda banatu zaie euskaltzainei hurrengo bileran aztergai izan dezaten. Beti legez, idatzizko oharrak egiteko epea hilaren 20a artekoa izango da.

Onomastika: Santu, san, done eta ingurukoak

Txosten hau aurreko batzarrean atzera bota zen. Oraingoan, berriz, H. Knörr Onomastika batzorde buruak, hurrengo bilkura arte atzeratzea eskatu du. Zuzenketak egin behar zaizkio txostenari, baina ez dagoenez ez M. Azkarate, ez B. Oihartzabal, ez P.

Charritton, egokiago irizten dio urtarrileko bileran aztertzea kontu hau. Hileko batzarra baino lehen Euskara Batuko batzordekoekin bilduko dira proposamen egokiagoa egin ahal izateko. Horrela onartu da.

R. Badiola, argitalpen arduradunak, López de Guereñuren *Voces Alavesas* lanaren berrargitalpenaren eta azken *Euskera* aldizkariaren ale bana eman die euskaltzainei. Eta ordu biak eta erdietan eten egin da bilera, bazkaltzeko.

Arratsaldean jarraitu du Euskaltzaindiak lanean.

Onomastika: Zuberoako herri izendegia

M. Gorrotxategi batzorde idazkariari eman dio hitza euskaltzainburuak txostenaren xehetasunak emateko. Lehen dokumentua bera dela esan du orain eskaintzen dena, lehengo irizpideak eta lehengo zerrenda.

Davant jaunak azaldu du nola irailan batzar bat egin zuten Onomastika batzordekide batzuek eta Zuberoako euskaltzainek eta zenbait euskaltzalek. “Sü -Azia”-koek kontsonante ondoko *h*-ak kentzea eskatzen zuten. Salbuespenak onartzeko prest ziren, hala ere. Horietako bat *Atharratze* zen. Beste bat, *Ainharbe*. Peillen jaunak, berriz, *Atherei* ere gehitu zuen, frantsesez ere herri honek *h*-a gordetzen duela eta, euskaratik hartua. Baina beste izen asko ere egoera berean daudenez, irizpide horren arabera, bi izen bakarrik geldituko lirateke *h*-rik gabe: *Mitikile* eta *Pagola*. Hortaz, bi proposamen dira egiazki mahai ganean daudenak kontsonante ondoko *h*-aren auzi honetan: a) *h* guztiak kendu, bi salbuespen utziz (*Atharratze* eta *Ainharbe*); edo b) *h* guztiak gorde, *Mitikile* eta *Pagola* izenak *h*-rik gabe utziz. Bigarren honek esan nahiko luke, funtsean, Euskaltzaindiak 1979an hartutako erabakiari utsiko liokeela. Hain zuzen, horixe izan da eman den argudioetako bat, zeren Euskaltzaindiak bere garaian hartutako erabakia aldatzeko pisuzko arrazoiak behar liratekeela esan da: aldaketa proposatzeko behar dira argudioak eta ez, alderantziz, hots: aldaketa ez egiteko. Nolanahi ere, gizarte onarpena lortzeak garrantzia handia duela esan da. Hori dela eta, gutun bat egin beharko litzaieke udal agintariei gauzak nola diren eta zergatik erabakitzen diren azalduz. Euskaltzaindia ez dela nornahi eta honen iritzia dela indarra duena.

Azkenean, bozkatu da: bi boto izan dira lehenbiziko proposamenaren alde (hots: *h*-a bi izenetan bakarrik gorde eta gainerakoetan kentzearen alde) eta hamabi, bigarren proposamenaren alde (zerrendako bederatzi izen *h*-rekin gordetzearen alde). Horrenbestez, 1979ko zerrendako izen guztiak *h* letra gordetzen segituko dute, *Mitikile* eta *Pagola* salbu.

Ñ grafemari dagokion proposamena, batzordeak ekarri bezala onartu da, hots: denetan *-añe/-eñe-* grafien ordez *-aine/-eine-* ezarriko da. Hamabi euskaltzainek eman dute proposamen honen aldeko botoa. Dagokion eran aldatuko da, horrenbestez, txosteneko 2. oharra.

Osserain/Oza(r)aine arazoa hurrengo bilkurarako uztea erabaki da asti faltaz. Honetaz informazioa osatuko da, gainera.

Eta horrenbestez, arratsaldeko seiak eta hamarrean, amaitutzat eman da Euskaltzaindiaren batzarra.

Euskaltzainburuak
Jean Haritschelhar

Idazkariak
Patxi Goenaga